

СЕКЦІЯ 1

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РЕАБІЛІТАЦІЙНОЇ, КОРЕКЦІЙНО-РОЗВИВАЛЬНОЇ ТА ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ СЕРЕД ДІТЕЙ З ПСИХОФІЗИЧНИМИ ВАДАМИ

УДК 376.356.112.4-001.891

Н. М. Гроденська*магістрантка спеціальності**Спеціальна освіта**Дніпровський національний
університет імені Олеся Гончара***О. І. Переворська***кандидат філологічних наук, доцент**Дніпровський національний
університет імені Олеся Гончара*

ЩОДО КОРЕКЦІЇ УСНОГО МОВЛЕННЯ СЛАБОЧУЮЧИХ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Слабочуючі молодші школярі потребують комплексної корекційної роботи, спрямованої на розвиток різних компонентів їхньої мовленнєвої здібності, специфіка якої полягає в системному підході до подолання труднощів формування життєвої компетенції.

Слабослышащие младшие школьники нуждаются в комплексной коррекционной работы, направленной на развитие различных компонентов их речевой способности, специфика которой заключается в системном подходе к преодолению трудностей формирования жизненной компетенции.

Deaf young students requiring complex corrective work aimed at the development of the various components of their verbal, the specificity of which is a systematic approach to overcome the difficulties of forming life competence.

Ключові слова: *слабочуючі молодші школярі, організація корекційної роботи, мовленнєва діяльність.*

Ключевые слова: *слабослышащие младшие школьники, организация коррекционной работы, речевая деятельность.*

Keywords: *hearing-impaired younger students, organization of correctional work, speech activity.*

Постановка проблеми. Розвиток усного мовлення слабочуючих молодших школярів передбачає організацію спеціального освітнього середовища й комплексного використання різноманітних методів і прийомів корекційної роботи, що забезпечать мовленнєву активність цієї категорії дітей

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Означений аспект освітнього процесу слабочуючих молодших школярів був предметом розгляду таких вчених, як Н. Адамюк, Н. Іванюшево, В. Засенка, Т. Єжово, С. Кульбіді, О. Таранченко, І. Чепчино та ін. 5. Питання теорії організації спеціального навчання і виховання слабочуючих молодших школярів завжди були предметом багатьох досліджень (В. Бондаря, Н. Засенко, В. Засенка, І. Колісника, Є. Синьової, В. Шевченка, Л. Фомічово, М. Ярмаченка

та ін.) [7, 8].

Мета статті: визначити напрями організації корекційної роботи щодо розвитку усного мовлення слабочуючих молодших школярів.

Виклад основного матеріалу.

Основною метою початково спеціально освіти є всебічний розвиток та виховання особистості. За роки навчання в початковій школі учні мають набути достатній власний досвід культури спілкування і співпраці у різних видах навчальної діяльності, самовираження у творчих видах завдань. Комплексний корекційний вплив передбачає послідовну взаємодію діагностико-консультативного, лікувально-відновлювального, корекційно-реабілітаційного, навчально-виховного та соціального напрямків роботи з цією категорією молодших школярів, яку здійснює команда різнопрофільних фахівців та батьків. Розвиток усного мовлення слабочуючих молодших школярів передбачає організацію спеціального освітнього середовища і комплексного використання різноманітних методів і прийомів корекційної роботи, що забезпечать мовленнєву активність дітей. Без спеціально комплексної корекційної роботи усне мовлення таких дітей не буде сформованим, тобто не зможе слугувати дитині засобом спілкування та мисленнєвої діяльності 2.

Треба відзначити, що ефективність комплексної корекційної роботи з розвитку усного мовлення слабочуючих молодших школярів напряму залежить від кількох чин-

ників: стану слухової функції дитини; компенсаторних можливостей дитини; часу початку цілеспрямованої логопедичної роботи; методів та способів навчання. Для вирішення цих завдань та підвищення ефективності корекційно-розвивальної роботи визначимо такі основні напрямки корекції 1:

- системно-структурний підхід, що означає набуття знань і використання їх у тісному взаємозв'язку всіх структурних елементів корекційно-відновлювального процесу (від мети до кінцевого результату);
- комплексний вплив, який включає об'єднання зусиль усіх ланок корекційно-відновлювальної роботи;
- особистісно-зорієнтований підхід, який означає визнання дитини вищою цінністю, активним суб'єктом корекційно-відновлювального процесу. Визнання того, що кожна особистість унікальна, і тому головним завданням корекційно-відновлювальної роботи є розвиток особистості.

Системний характер обумовлює наявність у цій роботі структур різних рівнів, індивідуальних і групових форм корекційних занять, відновлювальної, розвивальної та запобігальної спрямованості цілісної системи виховання, освіти і розвитку дітей на основі запровадження оновленого змісту і новітніх технологій навчання. Сурдопедагогічні заняття є найголовнішим засобом надання корекційної допомоги. Для їх проведення по-

трібні наступні фактори 1: кваліфіковані фахівці, врахування індивідуальних особливостей дитини на заняттях з розвитку мовлення і слуху, відсутність у дитини та батьків невротичних та неврозоподібних розладів, які перешкоджають проведенню занять, можливості сім'ї в наданні дітям допомоги, однорідність педагогічних методик (часто батьки звертаються до різних фахівців, які пропонують свій метод роботи). Навчання дитини з порушеннями слухової функції має бути систематичним і організованим, цілеспрямованим і зосередженим. Ще Л. Виготський вказував, що навчання цих дітей – це спеціальна педагогічна техніка з використанням особливих методів 3. Тому визначимо принципи організації комплексно корекційної роботи з цією категорією дітей:

1. Забезпечення повноцінного спілкування з ними.
2. Підтримка можливості повноцінного фізичного і психічного розвитку.
3. Проведення спеціальних занять з розвитку мовлення, формування слухової функції і навичок вимови.

Для реабілітації таких дітей потрібно звертати увагу не лише на корекцію недоліків слуху, але й інші супутні органічні та функціональні патології, а також на соціальне середовище. З цією метою всю корекційну роботу необхідно спрямовувати на формування вимови та розвиток слухо-зоро-тактильного сприйняття усного мов-

лення як основного елементу допомоги слабочуючій дитині при забезпеченні соціальної адаптації інтеграції в сучасне суспільство.

У сучасній сурдопедагогічній практиці існують різні напрямки та підходи щодо комплексної корекційної роботи з розвитку усного мовлення, його сприймання та продукування 4. Основною формою роботи зі слабочуючими молодшими школярами є заняття з розвитку мовлення, під час яких відбувається засвоєння, уточнення і розширення значень слів і зв'язних висловлювань. Метою цих занять є допомога слабочуючій дитині сформувати правильну звуковимову, чітку артикуляцію, удосконалити навички говоріння, подолати моторні труднощі, засвоїти ритміко-інтонаційну структуру мовлення, навички слухового сприйняття. Групове навчання передбачає формування в учнів умінь сприймати слухом та зором і на слух зразок вимови педагога, відтворювати сприйняте, співвідносячи власну вимову з даним зразком мовлення. Мовлення повинне бути природним, емоційно виразним. Так, на всіх етапах навчання заохочується застосування дітьми засвоєних мовленнєвих засобів, незважаючи на їх недоліки у звуковому співвідношенні.

Основними завданнями роботи з розвитку слухового сприйняття у дітей з порушеннями слуху є: максимальний розвиток залишків їхнього слуху; створення на базі розвинутого слуху якісно ново

слуху-зорово основи для сприйняття ними усного мовлення; а також використання слухового сприйняття для приближення вимови слабкуючо дитини до природнього звучання живого виразного мовлення нормально чуючих. Ось чому завдання фахівців, батьків полягає в тому, щоб забезпечити дитині доступність сприйняття якомога більшої кількості звуків та ідентифікації їх з фонемами. Усе це забезпечить якісніше сприйняття, аналіз та розуміння дитиною мовлення 6. Навички спілкування слабкуючого молодшого школяра необхідно формувати із забезпеченням його готовності вступити в контакт з оточуючими, з його зацікавленості. Особливу увагу слід звертати на емоційний стан дитини. Методика роботи над розвитком діалогічного мовлення передбачає врахування психологічної структури цього виду мовленнєвої діяльності, яка включає такі складові: мотив, мету, засіб (мовлення) і кінцевий результат (очікувана реакція співрозмовника).

Необхідним для створення діалогу є мотив, бажання висловити ту чи іншу думку, що реалізується по-різному залежно від ситуації мовлення. Тому освітній процес слід будувати так, щоб у дітей виникала потреба щось повідомити, з'ясувати певні питання, висловити ставлення до проблеми, що розглядається. Вступаючи в діалог, співрозмовники мають знати, яка мета їхнього спілкування, що вони хочуть з'ясувати в ході розмови 8.

У побудові діалогу значну роль відіграє ініціативна репліка. Вона є мовленнєвим стимулом і носієм теми. Важливою умовою досягнення мети діалогу є досконале володіння його учасниками мовленням як засобом спілкування. Діалог вимагає чіткого формулювання запитань, точних і лаконічних відповідей, ввічливого звернення до співрозмовника, толерантного і коректного висловлювання зауважень, заперечень, порад тощо. Діалог можна вважати результативним, якщо досягнуто мети всіх учасників. Діти з порушеннями слуху позбавлені можливості самостійно, без спеціально організованої роботи сприймати навколишні звуки, і таким чином, оволодіти усним мовленням як повноцінним засобом спілкування 5. Сурдопедагогам добре відомо, що вже на самому початку корекційної роботи у дітей з порушеннями слуху формується неправильна вимова багатьох звуків, складів, слів. Прикладом цього є: сплутування звуків за способом та місцем творення, оглушення дзвінких приголосних, тверда вимова м'яких, гугняве мовлення, а також вади голосу, темпу, ритму і т. ін. Усе це ускладнює усне спілкування означеної категорії дітей з оточуючими.

Спеціальною корекційною роботою вимагає постановка свистячих і шиплячих звуків, особливо їх диференціація, оскільки ці звуки погано розрізняються дітьми на слух. Спеціальне навчання необхідно також і при вдосконаленні

вимовних навичок правильно артикуляції звуків. Повноцінне включення слабчущих дітей в суспільно корисну діяльність, в суспільство оточуючих х чущих люди у значній мірі залежить від оволодіння ними, зокрема, усним мовленням.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, можна зробити висновок, що слабчущі молодші школярів потребують комплексно корекційно роботи, спрямовано на розвиток різних компонентів хньо мовленнєво здібності, специфіка яко полягає в системному підході до подолання порушень всіх сторін мовлення, труднощів формування життєво компетенції. Тому особливозначущості набувають питання використання нових підходів до організації корекційно роботи з урахуванням новітніх наукових даних про мовленнєву діяльності як чинник життєво компетентності слабчущих молодших школярів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Борщевська Л. В. *Діти зі зниженим слухом. Діти з особливими потребами: поради батькам / за ред. В. І Бондаря, В. В. Засенка. уів : Науковий світ, 2004. С. 129 – 140.*
2. *Виховання дитини із порушеннями слуху в умовах сім'ї / за ред. Т. В. Сак. уів : Науковий світ, 2009. 342 с.*
3. Выготский Л. С. *Основы дефектологии. СПб. : Лань, 2003. 654 с.*
4. Жук В. В. *Технології навчання словесного мовлення дітей із порушеннями слуху. Дефектологія. Особлива дитина: навчання та виховання. № 1 (59), 2011. С. 25– 28.*

5. Зінкевич В. П. *Якщо дитина погано чує. уів : Шк. світ, 2010. 79 с.*
6. Тарасун В. В. *Логодидактика : навч. посіб. уів : Вид. дім «Слово», 2011. 392 с.*
7. Фомічова Л. І. *Сурдопедагогіка : хрестоматія. уів : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2003. 348 с.*
8. Шеремет М. *Сучасні підходи до подолання порушення звуковимови. Педагогіка та методика спеціальні : зб. наук. ст. НПУ ім. М. П. Драгоманова. уів, 2001. Вип. 1. С. 61 – 66.*

УДК 376-056.264-

053.5:81'233 :003.3-021.111

А. Р. Дорошенко

магістрантка спеціальності

016 Спеціальна освіта

(Логопедія. Спеціальна психологія)

Л. В. Мороз

кандидат педагогічних наук, доцент

Сумський державний педагогічний

університет імені А.С. Макаренка

ДИНАМІКА ФОРМУВАННЯ ФОНЕМАТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ В УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З ДИСГРАФІЄЮ У ПРОЦЕСІ КОРЕКЦІЙНО-ЛОГОПЕДИЧНОЇ РОБОТИ

У статті висвітлено дані щодо динаміки формування фонематичних процесів у дітей молодшого шкільного віку із порушенням писемного мовлення у процесі впровадження експериментальної методики на базі шкільного логопункту.

В статье освещены данные по динамике формирования фонематических процессов у детей младшего школьного возраста с нарушением письменной речи в процессе внедрения экспериментальной ме-